

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տոն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խաւաքանիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳԻՐԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՅ 1899 ԹՎԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(27-րդ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՄՇԱԿԸ, ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂԱՌԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒՄ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ. և մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:
ԱՐՏԱՍՍՀՄԱՆՆԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ա մ ե ռ ի կ ա յ ի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 ղողար. Ն լ ռ ղ ա յ ի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի:

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել է արեւելի է ԽՐԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բաղարայայ և Բարձրակայա փողոցների անկիւն):

Կարողութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է գրվել հետեւեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, Редакция „МШАКЪ“; իսկ արտասահմանից՝ ТИФЛИС, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

Ա Պ Ա Ռ Ի Կ Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Գ Վ Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ն Զ Է Ը Ն Գ Ո Ւ Ն Վ Ո Ւ Մ

ԲՈՎԱՆԳԱՎՈՐԹԻՒՆ

Պատուած դիմակներ. — ՆԵՐԳԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Դատաստանական դահլիճից. Նամակ Զեքարայի գաւառից. Նամակ Արաւելից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր. — ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀՆՈՒԱԳՐՈՒՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Աղբատները գաւառներում:

ՊԱՏՈՎԱԾ ԴԻՄԱԿՆԵՐ

Անգլիական գործիչները հետզհետեւ դէն են դգում իրանց դիմակները, հետզհետեւ բաց են անում իրանց իսկական դէմքերը: Այլ ևս չը կայ «մեծ ծերունին», որը տաս-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՂԱՏՆԵՐԸ ԳԱՌԱՆԵՐՈՒՄ

Վերջին ժամանակներս, մանաւանդ այս 3—4 տարվայ անընդհատական պատճառով, գաւառներում աղքատները մեծ թիւ են կազմում: Նրանք, գրկված նիւթական ամեն միջոցից, սովորած են մուրացկանութեան դիմել՝ իրանց բնական զոյւթի պահպանումը համարելով: Դոյութեան կուր մէջ նրանք այլ ևս սեփական ոյժի տէր չեն. ընկնելով ինքնուրոյն կերպով ապրելու ոյժից, այդ աղքատները, ընկնելու են նաև բարոյական տեսակէտից—պատւասիրութիւնից, չը նայելով, որ նրանց թուում դառնում է և մի որոշ գասակարգ, որը ոչ մի կերպով չէր համաձայնվի՝ ձգտել այդ անպատւաբեր դաւաճութեան, որ կոչվում է մուրացկանութիւն:

Մեզանում սովորաբար մուրացկանութեան ցուպը ձեռք են առնում կոյրերը, կաղերը, խեղանդամները և այլ աշխատանքի անպէտք մարդիկ: Դա արդէն յայտնի մի իրողութիւն է, որ այդ գասակարգը աշխատանքի անընդունակ է հանդիսանում, ուստի և մուրացկանութիւնը նրա համար ապրուստի մի անհրաժեշտ միջոց է դառնում, երբ նրան ոչ մի կողմից չօգտակելի օգնութիւն չէ հասնում: Բայց այժմ այդ հաշմանդամներին, այսինքն ի սկզբանէ մուրացկան են երթ թուում գտնվում են հարկաւոր մարդիկ,

նեակ տարիների ընթացքում բարձր էր պահում արդարութեան, քրիստոնէութեան դրօշակը և իր շանթահար ճառերով եթէ չէր ոչնչացնում, գոնէ ամաչեցնում էր քաղաքական կեղծաւորութեան, չովինիզմի, շահամոլ ինտրիգների ներկայացուցչներին, որոնցով այնքան հարուստ է անգլիական դիպլոմատիան և որոնց անունով այնքան յանցանքներ են կատարվել աշխարհի զանազան կողմերում: Դեռ մի տարի չը կայ, որ այդ ճշմարիտ մարդը գերեզման մտաւ և ահա լորդ Բոգրէրին, որ նրա ձեռքից ընդունեց առաջին միջնորդի պաշտօնը, իր շքեղ դրօշաւորներով երևաց Բոսֆորի ջրերում, ուղիղ սուլթանական պալատի դիմաց: Դա մի Նշմեզ

որոնք, աղբատացած՝ ձեռք են մեկնել մուրացկանութեան, և որոնք անպայման ընդունակ են աշխատելու, եթէ միայն գործ տրվի նրանց: Արդարեւ այդ գասակարգից շատերը զարնանք և ամառը թէև վարձվում են իբրև մշակներ՝ չինութիւններ չինում, քաղերու, կասերու և այլ աշխատութեան համար՝ 30—40 կոպեկ օրական: Դոյ, սակայն նրանց այդ գործը չուտ վերջանալով՝ դարձեալ մնում են պարագ, ձեռնուռնայն. կրկին մասնավերով անգործութեան, այդ քանութիւնները դարձեալ մնում են սոված, դարձեալ անօթիւ: Եւ ահա իրանց սովալուրդ ընտանիքը քաղցը յագեցնելու համար նրանք, կորկին ուսին գցելով աղքատի տուրքակի՝ դուրս են գնում մուրացի: Նրանք քաղաքների և գիւղաքաղաքների շուկաներում ժողովում են սև փողը՝ 1—2—3 կոպ., իսկ գիւղական ընտանիքներում՝ ալիւր, թխած հաց և ցորեն. գիւղացու ողորմութիւնը, համեմատած քաղաքներում հաւաքածի հետ, կրկնապատիկը կարելի է համարել, որովհետև գիւղացու տուածը, եթէ հացահատիկ է կամ ալիւր, անշուշտ 1—2 ֆունտ կը կշռէ, որը կարծէ 3—5 կոպ., իսկ հացը՝ 2—3 կոպ.:

Աղբատների թուում կայ մի որոշ դատ, որ մուրացի է ամբողջ ընտանիքով՝ թուով մի քանի հոգի.—կինը առանձին, հայրը առանձին, տղան և աղվիկը առանձին և այլն: Կան նաև այնպիսիներ, որոնք, ինչպէս յայտնի է, ակամայից սովորած են աղքատութիւն անել: Այդպիսիները ամօթից, որպէս զի տեղական ժողովրդի աչքից հեռու մնան և չը ճանաչվեն դրացիներին, անցնում են գիւղեր, գաւառներ և այնտեղ շարունակում են իրանց ժողովրդաբուրժուական մի որոշ ժամանակում և ապա բռն-

Բարոյէտ չէ կամ Բիկոնֆիլդի սաներից մէկը: Պարմերսոնի մահից յետոյ Անգլիայի ազատամիտ կուսակցութիւնը գոնէ հեռու էր պահում անգլիական այն անջնջելի ակտիւց, որի անունն է Թիւրքիայի պահպանութիւն: Այդպէս էր նա, քանի որ Դյալսոնի պէս պարագլուխ ուներ: Բայց այժմ...

Ստուժ եւ, թէ անձնաւորութիւնները պատմութեան ընթացքի վրա չեն ազդում: Բայց ի՞նչպէս է, որ անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան նախկին առաջնորդը ուստաքանցութիւն է կատարում դէպի այն պալատը, որի մէջ ապրողի արարքները չորս հինգ տարի Անգլիայում սարսափի և բողոքների միահամուռ աղաղակ էին բարձրացրել: Լորդ Բոգրէրին 1894-ին առաջին միւնիստր էր և իր գործողութիւններով ցոյց էր տալիս, որ Նլքդ-Քիօսկի հետ բարեկամութիւն անելուց շատ հեռու է: Նա միջամտեց, ընթերցումներ ծրագրել արագիւղ տուեց և, ինչպէս արդէն ապացուցել է «Սուլթանը և Պետութիւնները» գրքի հեղինակը, պատճառ դարձաւ, որ թիւրք կառավարութիւնը արիւնտ միջոցներ ձեռք առնէ այդ ընթերցումը ոչնչացնելու համար: Մինչև այդ՝ Բոգրէրին իր միւնիստրութեան հետ տապալկեց այնպիսի հանգամանքների մէջ, որոնք ցոյց էին տալիս թէ ազատամիտները կողքից են իրանց ամբողջ հեղինակութիւնը:

Սուաշին միւնիստրի պաշտօնն անցաւ Սոյբիւրին, որ շարունակեց, նոյն իսկ աւելի մեծ եռանդով, իր նախորդի քաղաքականութիւնը: Թիւրքիան ուժեղացած էր այս հռչակած դիպլոմատի արտասանած բառերով: Ամբողջ Անգլիան միաբերան ստում էր, թէ ինքը պիտի քաշէ իր նախկին յանցանքները, անկեղծօրէն զղջում է անցեալի վրա և պատրաստ է սրբել իր վրայից Դրիփ պատերազմի, Կիպրոսի դաշնակցութեան կեղտերը: Բայց եկաւ վճռական րօպէս և այդ ժամանակ յայտնի դարձաւ, որ անգլիական առիւծը փայտի ոտներ ու մոմի ատամներ է ունեցել այն հարցի վերաբերմամբ, որը նա

յուզում էր ամենայն եռանդով: Սոյբիւրին հեռացաւ և մեծ ծերունուն մնում էր միայն հաստատել այդ փաստը՝ թէ ինքը շատ է ծերացել և այլ ևս ոյժ չունի: Նրա դէմ դուրս եկաւ իր համախոհը և զինակիցը—լորդ Բոգրէրին: Եղինքուրդում աչնիւ լորդը պատմեց ամենքին զբաղեցնող հարցի բոլոր սարսափները, յարձակվեց եւրօպական կոնցրետի վրա, ցոյց տուեց մեծ սրտայաւութիւն, հասկացրեց, որ պէտք է ըմբռնել դրութիւնը:

Սակայն բուն միտքը, իսկական պատճառը պարզելու համար հարկաւոր էր, որ քիչ ժամանակ անցնի: Անցան երկու երեք տարիներ: Կ. Պոլսից հեռացրվեց դեսպան Ֆրիւկ Կերրի և ահա այսօր դուրս է գալիս, որ Անգլիան ժամանակաւորապէս էր Թիւրքիայի թշնամու գիմակը ծածկել: Այժմ էլի հարկաւոր է համարվում վերադառնալ հին քաղաքականութեան, այսինքն թիւրքական բարեկամութեան և այդ պատճառով լորդ Բոգրէրին ուստաքանցութիւնը դէպի Նլքդի պալատը բաւական հասկանալի է դառնում: Ինչպէս յայտնի է, անգլիական ազատամիտ կուսակցութեան մեծ մասը այժմ պահպանողականներից շատ չէ զանազանվում: քանի որ տողորմել է իմպերիալիզմի դադարաւոր: Ուստի այդ կուսակցութեան ազդեցիկ անդամներից մէկի և լորդ Սոլթիւրի մէջ շատ բնական է, որ կատարեալ համերաշխութիւն լինի: Եւ այդ մէջը տեսնում ենք այն հանգամանքից, որ ինքը, Սոյբիւրին, նոյնպէս աշխատում է «հաշտվել» Թիւրքիայի հետ, իսկ անգլիական դեսպանը Նլքդի պալատում քաղցրիկ, հաճոյական յայտարարութիւններ է անում իր կառավարութեան անունից: Եւ ի՞նչ կասեմք, Անգլիան կանէ իր կամեցածը, քանի որ Թիւրքիան այնքան կարօտ է փողի և մանաւանդ չէ ուզում նոյն իսկ անուանական թշնամիներ ունենալ:

Եւ այժմ քաղաքական աշխարհը այլ ևս չի զարմանալ տեսնելով Անգլիային նրա համար օտարորդի դերի մէջ: Այսուհետեւ նա ցոյց կը տայ, որ ժամանակաւոր շեղումից յետոյ, նա չը կարողացաւ դիմակը

տները շատ օգտակալ կը լինին այդ կողմից: Դաւառներում, որտեղ աշխատութեան և զանազան արհեստների պաշարը շատ է, քան մեծ քաղաքներում, կան հետեւալ պարագայները—բոլոր թիւ ժանիւ, որոնք և գործել՝ գուրպաններ, չուխացու շաւեր (որ գիւղացիք հագնում են), չուխեր, կարպետներ, գորգեր, խուլիւններ, թիւներ, չուխեր և այլն: Կարելի է չորեք, զըտակներ (մարթուց), ոտնամաններ (սոյ, չուստ, տրեխ, բաշմակի և այլ տեսակ կօշիկներ): Դեռ չենք խօսում ատաղձագործութեան և երկաթագործութեան մասին, որ վերջերս մեծ զարկ է ստացել ամեն մի յետ ընկած քաղաքում և աւանում: Իսկ ինչ վերաբերում է արհեստների սովորեցնելուն աշխատողներին,—այդ դէպքում կարող են վարձել մի մի հոգի առանձին վարպետներ, որոնցից շատերը անգործ-պարագ լիւսիւսում են քաղաքներում և որոնք անպայման յանձն կառնեն ամսական 5—6 ռուբլիով իրանց արհեստը տարածել աշխատանքի տան մէջ:

Եւ պէտք է ասել, որ վերջ յիշված արդիւնքները թէ իսկոյն կը ծախվեն տեղւոյնտեղ և թէ կարտահանվեն աւելի վաճառաւք քաղաքները, որտեղ մեծ վաստակելի առձեռն փող կարող են դառնալ: Այժմ ոչ մի տեղ չէ գտնի այնպիսի աւարկանք կամ արհեստագործական նոյն իսկ ոչ-կատարելագործված արդիւնքներ թիւններ, որ մնան ամիսներով առանց վաճառահանվելու: Ընդհակառակը, այժմ իւրաքանչիւր գաւառում, ամեն մի արհեստագիտական արդիւնք, ամեն մի ձեռագործ իր պատրաստի սպառողն ունի: Իսկ այդ ձեռագործների պաշարը, այն է բուրլը, մորթին, կաշին և այլ միջոց-

պահել իր դեմքը վրա և դիմում է նոյն ճանապարհին, որի վրա տասնեակ տարիներ անգլիական իմաստութեան հիմք էր համարվում պահպանել Թիւրքիան, պահպանել բոլոր միջոցներով, չը խնայելով արեւն, ինչպէս 1855-ին և ոչ զրամ, ինչպէս 1877-ին Բոլոր հաշիւներին, բոլոր գաղափարներին մէջ վերջ ի վերջոյ էլի գլուխ բարձրացրեց անգլիական ապրանքի հակը: Կիմախները պատուեցին և այժմ ոչ զի համար գաղտնի չէ, թէ ինչու Ոսլմերտոններին, Բիկօնաֆիլդներին յաջորդները յանկարծ սկսեցին ուրիշ օտարոտի երգեր երգել:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

Կանանց ազատութեան թշնամիները շատ են սիրում շահագործել այն հանգամանքը թէ կինը թոյլ արարած է, ֆիզիքական կազմածքի կողմից տղամարդուց ցած է, դիմացկուն չէ և այլն: Ահա ինչն է ստույգ այդ մասին Պաօլ Լօմբոզո «НОВОСТИ» լրագրի մէջ:

Տղամարդիկ մինչև վերջին ժամանակները կեանքի մէջ ամեն բան կարգադրում էին իրարեց սեռի օգտին. այս նպատակով նրանք յորինում և հրատարակում էին օրէնքներ և յետոյ փոփոխում էին նրանց կամ լրացնում: Ջարմանալի չէ, որ վերջի վերջոյ տղամարդիկ եկան իրանց համար ակոթիքի եղբայրացութեան թէ իրանք ուժեղ սեռն են և իւրացրին, իբրև բնական իրաւունք, եռանդի, ոյժի և գերազանցութեան բոլոր յատկութիւնները, իսկ կնոջը դիմադրար յատկացրին թոյլ սեռի անունը: Նրանք յայտարարեցին թէ կանայք խեղճ, օղային արարածներ են, որոնք կարօտ են համակրութեան և պահպանութեան ու միշտ պէտք է պահել նրանց բազմակողմանի խնամակալութեան տակ:

Այսպէս ընթացիկ օրէնքն է, մի սեռի ըմբռնած հակակցողութիւնը: Բայց վէճ է յարուցված այդ օրէնքի դէմ: Ո՞վ պէտք է լուծէ հարցը:— Ի հարկէ, բնութիւնը, նա, որ ստեղծել է թէ տղամարդուն և թէ կնոջը:

Բնութիւնը, այս վրան, որին այնքան յաճախ կանչում էին տղամարդիկ և որը այնքան շատ բաների է դիմացել,—բոլորովին հակում չէ ցոյց տուել համաձայնվելու տղամարդկանց այդ հայեացքի հետ: Իր յատուկ նպատակների համար, գոնէ իր այն նպատակների համար, որոնց վրա նա որ և է խորհրդաւոր ծածկոց չէ ուղղում ցցել, որովհետեւ վարվում է այնպէս, ինչպէս պահանջում է արդարութիւնը և պատրաստ է բաց անել իր գրեթե ու ցոյց տալ իր շահերը:—այդ բնութիւնը, հակառակ տղամարդկանց վճռի, կամեցել է որ կինը ոչ մի կերպով ստոր չը լինի տղամարդից իր օրգանիքով: Թոյլ տալով, որ տղամարդիկ ըստ իրանց բարեհաջողութեան կանանց անուանեն թոյլ սեռ, բնութիւնը կանանց տուել է ուժեղ սեռի կազմակերպութիւնը, որ, յամենայն դէպս, տղամարդու կազմութեանը աւելի ուժեղ է:

Այդ բանը հաստատելու համար Պաօլ Լօմբոզո-

զօ դիմում է յայտնի պրօֆեսոր Շէնկի և ուսուցիչական Օրշանսկու հետազոտութիւններին: Եւ ինչ է դուրս գալիս: Աղջկայ ծնունդը զրմբախտութիւն է համարվում, մինչդեռ դա ուրախելի երևոյթ պիտի լինէր: Աղջիկ ծնվում է այն ժամանակ, երբ միջավայրի բոլոր արտաքին հանգամանքները, ընտանիքի տնտեսական դրութիւնը և մօր առողջական դրութիւնը լաւ են, և ծննդեան րօպէին աղջկը, տղայի հետ համեմատած, աւելի զարգացած և կատարեալ էակ է: Ներկայացնում էին այն պատճառով, որ նա աւելի բարեխաղով հանգամանքների ծնունդ է: Աղջկները աւելի երկարակեաց են, աւելի քիչ են մեռնում քան տղաները: Սովից, պատերազմից և առհասարակ աղէտներից յետոյ ծնված տղաներ թիւը աղջկների թիւից շատ է լինում: Չը նայած այն սարսափելի տանջանքներին և վերնաշնչներին, որ տալիս է կնոջը մայրութիւնը, նրա կեանքի միջին տևողականութիւնը աւելի մեծ է, քան տղամարդիկը: Բայց կայ և աւելի մեծ գերազանցութիւն: Եթէ ընտանիքի մէջ հայրը թոքախտ ունի, աւելի մեծ չանքեր կան, թէ նա այդ հիւանդութիւնը ժառանգութիւն կը թողնէ իր գալիականներին, մինչդեռ եթէ մայրն է թոքախտով հիւանդ, այդ դէպքում հիւանդութեան անցնելը ժառանգներին աւելի քիչ շանսեր ունի:

Կինը ընտանիքում այնքան մայրութիւն ունի, որ նրա օրգանիքի մէջ ամեն ինչ ուղղված է մի նպատակի, ամեն ինչ կենդանացած է այն բանի վրա, որ օգնէ երեխաների զարգացման և նրանց կեանքը պահպանելուն: Եւ հետևանքն այն է, որ նա հեռացնում է ժառանգական հիւանդութիւնների փոխադր: Այդքան զարմանալի է կանանց օրգանիքին և մի այլ ընդունակութիւնը, որին մենք մեծ նշանակութիւն չենք տալիս իսկ այն պատճառով, որ նա արտաբնական է ամեն օր: Իսկ այն է, որ կինը ընդունակ է իր արիւնը կաթ դարձնել, այն էլ այնպիսի կաթ, որ ունի առանձին յատկանիշներ — յայտնի քանակութեամբ չաքած, կալցիւմ, ջուր, և որը աւելի և աւելի սննդարար է դառնում, նայած երեխայի հասակին: Եւ արդէս երեխան իր զարգացման բոլոր անոթանիւթներում ստանում է նոր, յարմար, բնականաբար և յաջորդաբար փոփոխվող կերակուր:

Այսպէս ահա, տղամարդկանց ձեռքից դուրս է ստանում և այն միակ դէպքը, որ կար մինչև այժմ: Գիտութիւնը, ի հարկէ, աւելի ևս կը զարգացնէ այս փաստերը, աւելի բազմակողմանի և առատ վկայութիւններով կը հաստատէ նրան: Այնուհետև ինչ պիտի ասեն կանանց հարցի հակառակորդները...

ԴՍՍԱՍՍԱՆԱԿԱՆ ԴԱՂԻՆԻՑ

Երէկ, մարտի 23-ին, Թիֆլիսի դատատանական պալատում ընկվեց երեք գրական գործ: Առաջինը ընկվեց «Մշակ» լրագրի խմբագիր Ա. Բալանի ընդդէմ և Կապուսի աշխատակից Հ. Առաքելեանի գործը: Ինչպէս յայտնի է մեր ընթերցողներին, Ղարաբաղի կոնսուլօրին, ի դէմս Սաթուհեանի Գարեգին վարդապետի

յայտնել, որ որոնք գոյություն ունենայ աշխատանքի տուժը, որը աղքատ դասակարգին գործ և օրական ապրուստ կը մատակարարէ, այնտեղ տեղական ունեւոր ազգաբնակչութիւնը նոյնպէս իր կողմից օգնութեան կը գայ: Ահա թէ ինչպէս:—Յայտնի է, որ վերջին տարիների անաշուղ բերքերի պատճառով, ինչպէս յօդուածիս սկզբում ասեցի, ամեն տեղ ահազին թուով մուրացկաններ են լսյա ընկել, որոնք առաւօտից մինչև երեկոյ հարկաւոր տներ են մտնում և ողորմութիւն խնդրում: Ընդունելով, որ իւրաքանչիւր ընտանիք կամ խանութ օրական եթէ 1—2 հոգի աղքատ-մուրացկան այցելու ունենայ, նա ողորմութիւն արած կը լինի 2—3 կօպ, որը տարվայ ընթացքում կը հասնի 7—10 ռ. *): Իսկ եթէ այդ գումարը կէս անհնը (4—5 ռ.) և մի կամ միւս որոշ տուրը պահանջներ տարվայ ընթացքում այդ ընտանիքներից և խանութայիններից,—նրանք ուրախութեամբ յանձն կառնեն վճարելու այդ գումարը յօդուած աշխատանքի տուժողներին, այն յոյսով մանաւանդ, որ ընդմիջող ազատված կը լինեն մուրացկանների ներկայութիւնից, որոնք ամեն օր, ամեն րօպէ բոլորի գայրովին են բերում իրանց աղերսական-ողբերդական դրութեամբ...

Ողորմութիւն տալով աղքատին, կրկնում եմ, մենք մեր տուած կօպկներով ոչ մի զգալի օգնութիւն չենք հասցնում նրա կարիքներին և ոչ մի կողմից վերջնականապէս չենք անդրում նրա նիւթական և բարոյական ցաւերը, այլ աւելի ևս

* Մինչդեռ գերական ընտանիքի տուածը՝ 1—2 ֆ. հասցնում է օրական՝ տարվայ ընթացքում լինում է մօտ 15 ռ., իսկ գերազանց համար դա անհնար է:

տի և երեք քահանայ անդամներին, 1896 թ. հոկտեմբերին դանդաղ էր ներկայացրել դատատանական պալատին, պահանջելով, որ Ա. Բալանի և Հ. Առաքելեան ենթարկվեն քրէական պատասխանատւութեան՝ մեղադրելով պատճառով օրէնքների 1039 յօդուածի համաձայն, դիֆֆամացիայի մէջ, ի նկատի ունենալով, որ Հ. Ա. տպագրել է «Մշակ» լրագրի 1896 թ. № 87-ի մէջ մի նամակ, գրված Գանձասարից, և որի բովանդակութիւնը վերաբերական է և չօչափում է վարդապետի և երեք քահանաների պատիւն ու բարի համբաւը: Պատճառն օրէնսգրքի 1039-րդ յօդուածը կամ մեղադրանքը դիֆֆամացիայի մէջ, ինչպէս յայտնի է, մեղադրողներին իրաւունք է տալիս վկայութիւն տալ դատարանում, իսկ մեղադրվողներին զրկում է իրաւունքից հերքելու մեղադրանքը վկայների ցուցմունքներով, այլ թոյլ է տալիս պաշտպանվել միայն զբաւոր փաստերի հիման վրա: Կոնսուլօրինայի կողմից ոչ ոք ներկայ չէր պալատում, իսկ մեղադրվողները:—Գալանիսար և Առաքելեան—իրանք էին պաշտպանում իրանց: Նիստը բացվելուց յետոյ, նախագահող Պրաւոյցով գեկուցեց, որ մեղադրվող Հ. Առաքելեան դիմել է դեռ 1897 թ. ին պալատին, խնդրելով տալ իրան վկայական՝ ստանալու էլ միաձայն սինօդից մի քանի դոկումենտների պատճէններ, որոնք պէտք է հաստատեն թէ իր յօդուածի բովանդակութիւնը և թէ այն հանգամանքը, որ Գարեգին վարդապետ Սաթուհեան մեղադրվում է կաշառակերութիւնների, մի շարք զեղծումների և կեղծիքների մէջ և դատի է ենթարկվել սինօդից այդ յանցանքների համար. սակայն պալատը մերժել էր տալու այդ վկայականը:

Այս դեկլարացիոց յետոյ նախագահողը հարցրեց Հ. Առաքելեանին, արդե՞ծք պնդում է նա իր պահանջի վրա և ստանալով դրական պատասխան, պալատը հարցրեց պ. պրօֆեսորին եղբայրացութիւնը: Վերջինս յայտնեց, որ անհրաժեշտ է համարում յարգել մեղադրվողի պահանջը, քանի որ նա մեղադրվում է դիֆֆամացիայի մէջ, և պահանջել սինօդից տալ հարկաւոր դոկումենտները: Գատաւտանական պալատը որոշեց—յետաձգել գործը և տալ Հ. Առաքելեանին վկայական՝ էլ միաձայն սինօդից դոկումենտներ ստանալու համար:

Երկրորդ գործով մեղադրվում էր դիֆֆամացիայի մէջ «ГѢХІСѢИИ ДІСТОКЪ» լրագրի խմբագիր Յուլիանիէս Խաչատրեան. նրան մեղադրում էին Գոռնի-Թիֆլիսի զարգացող ուսուցիչներ՝ Սուրենալով, Յիսուսեան և Գաբրիէլէ, այս երեքը հանդիսանում էին մի և նոյն ժամանակ և վկայ, բայց նրանցից մէկը չէր եկել, ներկայացնելով վկայական ժողովրդական դպրոցների դիրեկտորից, թէ վկան պաշտօնական գործերով ուղարկվել է այլ տեղ: Խաչատրեան բողոքեց վերատեսչին այդ կարգադրութեան դէմ, յայտնելով, որ նա, իբրև մեղադրվող, զրկվում է հնարաւորութիւնից պաշտպանել իրան, քանի որ բացակայ վկայի ցուցմունքը շատ անհրաժեշտ է: Պալատը յարգեց այդ բողոքը և որոշեց յետաձգել գործը

սովորեցնում ենք նրան ապրելու ուրիշ աշխատանքով, զարգացնում ենք նրա մէջ ձրիակերութեան յատկութիւնը, թուլացնելով միանգամայն նրանում մարդավարի աշխատելու և ինքնուրոյն կերպով ապրելու ընդունակութիւնը: Իրան իբրև ապացոյց՝ կանգնեց, որ նա շատ անգամ ակնատես եմ եղել, թէ ինչպէս աղքատ-մուրացկաններից շատերը, որոնք ֆիզիքապէս բոլորովին առողջ և աշխատելու ընդունակ են, խանութներում ողորմութիւն խնդրելու, երբ խանութպանները մերժել են, նրանք նոյն իսկ յամառութեամբ պահանջել են անպատճառ ողորմութիւն անել: Եւ ինչ էր կարծում՝ մինչև չեն աւել իրանց ստանալիք 1—2 կօպէկը՝ չեն հեռացել խանութից, չը նայելով, որ խանութպանը հայեցելով մերժում էր ողորմութիւն տալ: Գուցէ առաքելողներ լինեն, թէ աղքատ-մուրացկաններից շատերը անդամաւորներ են, կոյր, խուլ, համր են և այլն, որոնք անընդունակ կը լինեն աշխատելու, բայց այդ առարկութիւնը այնքան էլ հիմնաւոր չէ, որովհետեւ, ինչպէս տեսնում ենք, գաւառներում մուրացողների 20%-ն է միայն հաշմանդամ և աշխատութեան անընդունակ, իսկ 80% առողջ մարդիկ են, որոնք բազմից անողորմ հարուստների տակ կորցրած ամեն բան, ապրուստի ամեն միջոց, մուրացկանութեան ցուպն են բռնել: Բայց այդ կան նաև ամբողջներ, որոնք դիտմամբ իրանց հաշմանդամ—կաղ, խուլ, համար և այլն են ձևացնում: Օրինակ. եթէ մէկի ոտը դիպուց մի շուն է կոնու (իսկ մուրացկանները աւելի օր կուր ունեն չենք հետ), նա իր վիրաւոր ոտը մի հաստ փախտով փաթաւում է և սկսում է քիչ-քիչ կաղալ—թփալ ձևանալ: Իսկ

ու հրամանագրել ժողովրդական դպրոցների դիրեկտորին՝ անպատճառ ուղարկել վկայ ուսուցչին, ցուցմունքներ տալու համար:

Երրորդ գործով մեղադրվում էր զարմալ դիֆֆամացիայի մէջ «НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ» լրագրի Սուրամի թղթակիցը. մեղադրողն էր Սուրամի պրիստով Տէր-Ակօպով, որ և կանչված էր իբրև վկայ: Դանիէի մէջ հայ քահանայ չը լինելու պատճառով, Տէր-Ակօպով պատրաստակաւութիւն յայտնեց, որ իրան երդուցնէ օրթօօքս քահանայ: Թղթակիցը մեղադրվում էր նրա մէջ, որ սուտ գրել է, թէ պրիստովը Ջորջիէնքի օրը ստիպել է Սուրամի հայոց քահանային՝ կրճատել եկեղեցական ժամատացութիւնը: Պալատը, ընդհանրով գործը՝ որոշեց՝ «НОВ. ОБОЗР.» լրագրի թղթակցին, որը մի և նոյն ժամանակ հայոց եկեղեցու երէցիկն է, ենթարկել բանտարկութեան երկու ամսով:

ՆԱՄԱԿ ԶԵԲՐԱՅԵԼԻ ԳԱՒԱՌԻՑ

Հաղորդելով դիւղ, մարտի 17-ին

Երկար ժամանակ Օձաբերդ, Հարար և Թեւ-Խարար դիւղերը հարստանալով էին ալիանալու ցեղի յայտնի աւազակների յարձակումներից ու կողոպտանքներից. այդ ցեղը, բայց աւազակութիւնից, ոչ մի արհեստ չուներ, և ապրում է հայ ժողովրդի արհեստ քրտնքով վաստակած աշխատանքով: Յիշեալ դիւղերի հայերը մի քանի անգամ դիմել են ոստիկանութեան օգնութեանը և իրաւունք են ստացել ինքնապաշտպանութեան համար զենք պահել: Աւազակների դէմ կռուելու գործը շատ դանդաղ էր գնում, և անհաճախորդ դիւղում երևան է գալիս մի յայտնի քաջ երիտասարդ, Մանաս անունով, որը իր երեք ընկերներով, որոնց անուններն են Համբարձում ու Խոսրով (եղբայրներ) և Ջաւադ, ներկայանում են Ջէրբայիլի գաւառապետին և յանձն են առնում աւազակներին ոչնչացնելու: Գաւառապետը, գովելով երիտասարդների բարի ցանկութիւնը և ամեն մէկին բաւական թուով փաթիւնաւորում ու մի-մի բերդան յանձնելով, իրաւունք է տալիս, որտեղ տեսնեն, գնդակահար անել աւազակներին:

Մանասը առաջին հետապնդած ու ուսումնասիրած է եղել աւազակներին բոյնը: Վերջինքով իր հետ 8 կազակ, գալիս է պաշարելու աւազակներին, բայց դրանք խանութ են և փախուստի դիմում: Թէև փախուստի ժամանակ կազակի գնդակը գետին է զրկում աւազակապետ Աղիզին, բայց մնացած հինգ հոգիներին աջողվում է փախչելով աղաւթել, որոնք և վրձնում են մինչև մահ կռուել Մանասի և իր ընկերների հետ, կամ կոտորել նրանց իրանց խմբապետի վրէժը առնելով, կամ ոչնչանալ անպէս, ինչպէս իրանց քաջ Աղիզը:

Ներկայ ամսի 12-ն էր, որ Մանասը զինված դէպի Հին-Փաղար դիւղն էր գնում գործով, իսկ միւս երեք ընկերները պտտում էին դէս ու դէն աւազակներին հանդիպելու: Նէնց հասել էին Թեւ-Խարար դիւղի դաշտավայրը, եթէ հետեւելու լինեց նրան, կը տեսնեց, որ նա ծածուկ տեղերում հանդիսալ քայլում է, ինչպէս առողջ մարդ: Մի ուրիշը դիտմամբ համար է ձևանում և մենք այդ նկատել ենք, մի այլը խուլութեան է դրել իրան: Եւ այդ բոլորը նրա համար, որպէս զի ողորմութիւն տուողների գոլթը աւելի շարժեն...

Կարևոր է ուշադրութեան առնել և այն, որ աղքատներից շատերը երբեմն ողորմութիւն են առնում, անհրաժեշտ մտնելիս՝ նրանք վերցնում-տանում են ինչ որ նրանց աչքին ընկնում է նախասեռական կամ դուրսը—կացին, ուրազ, դանակ, փափ, շուշանք շորեր և այլ տնային իրեր: Պատահեց, որ վկայեր, երբ աչաւուրջ տանդէրը շուրջում են այդպիսի ողորմութիւններ, վաղ են տուել աղքատների յետևից և բռնելով նրանց հանել են գողացված իրը նրանց սուղապիկից: Չը մոռանանք յիշել և այն, որ ինչպէս շատերը վկայում են, այդ աղքատ-մուրացողներից ոմանք փողեր ունեն, որ տալիս են տոկոսով, նոյն իսկ պարսպալու են վաշխառութեամբ: Բայց դժբաղդաբար, նրանք յաճախ ոչ վաշխն են ստանում և ոչ էլ մայր-գումարը, որովհետև նրանք փողը տալիս են ծածուկ, առանց մի որ և է պարտագրի: Բայց երբ պարտատէրերը նրանց փողը հաւաք մօի պէս անուշ են անում ուրախում են, աղքատները ոչինչ չեն անում դրա դէմ և լուռ են, նրա համար, որ եթէ հրապարակապէս պահանջելու լինեն, գուցէ ոչ ոք չը հաւատայ նրանց, առարկելով, թէ աղքատին որտեղից է փողը, որ պարտք տալ ուրիշին, իրանից ունեւորին...

Գ. Արեւանեանց

տոնապէս տեղեկացրին Տեանդղին բրիտանական հիւպատոսին, որ ծովափ վրա նորեքս բացված Ձիւմնտառ նաւահանգիստը տրված է չինական մեքենաներ շինող և լեռնագործական ընկերութեանը: Այդպիսի միջոցը նաւահանգիստը բացմանը ֆիկտիվ կերպարանք է տալիս, որովհետև նա տալիս է ընկերութեանը բազմամասնայ իրաւունքներ:

Գերմանական միտսիայի և ցղունգլի-եամերի մէջ բարեկամական յարաբերութիւնները շարունակուում են, չի նայելով այն փաստի վրա, որ զինուորավաճ գերմանական զորաբաժինը գնում է չինական ցամաքով: Իտալիոյ գրաւելու համար: Յայտնի է, եկաւ արդեօք այնտեղ այդ զորաբաժինը թէ չէ: Չինական աղբիւրներէն հաղորդում են, որ ոչ մի գերմանական չէ լինում:

Նրէկ Լի-Խունգ-Չանգ երկար ունկնդրութիւն ունեցաւ կայսրուհու մօտ. նրան ցոյց տուեցին մեծ յարգանքներ:

Պէկին: Իտալիոյ ոչինչ տեղեկութիւններ չեն տուցվել, որովհետև այդ քաղաքի հետ հեռագրական յարաբերութիւններ չը կան: Վեֆֆօնտէ կանգնած է Անգլո-գերմանական պայքարի միջոցով: Յայտնի է, եկաւ արդեօք այնտեղ այդ զորաբաժինը թէ չէ: Չինական աղբիւրներէն հաղորդում են, որ ոչ մի գերմանական չէ լինում:

Կ. ՊՈԼԻՍ: Թէվտիկ փաշա, որը վերադարձել է Յէտինայից, և որը յանձնել էր իշխանին սուլթանի կողմէն ընծայած դրօշմանը, ձերբակալված է և նրա ընակարանը խուզարկութեան է ենթարկված:

ՊԱՐԻՉ: Ռուսաց դեսպան Չինովնով գնաց Պետերբուրգ երեք շաբաթով, յանձնելով դեսպանատան կառավարութիւնը Նարիշկինին, իբրեւ գործերի հաստատարատար:

ՄԱԴՐԻԴ: «Heraldo» լրագրի տեղեկութիւնները համեմատ, մի քանի միջնորդներ որպէս թէ կրաւորական ճնշումներ են գործ դնում Վիլյամքէյի նախագծերին: Չինուորական և ծովային միջնորդները ոչ միայն չեն համաձայնվում իրանց բերդները կրճատել, այլ և պահանջում են աւելացնել ծախսերը:

Համալայից հաղորդում են, որ դիւերը այսօր վել է Մատինցաոտում սպանիական կուրբի շինութիւնը:

ԲԵՐԼԻՆ: Ստատու-սեկրետար Բիւլով, կրճատելով իր արձակուրդը, վերադարձաւ այսօր Բերլին և երկար խորհրդակցութիւն ունեցաւ անգլիական դեսպանի հետ:

23 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Կովկասեան զորքերէն երկու կորպուս է կազմուում, որոնցից տուայինը կանաւովի 1-ին կովկասեան արմէական կորպուս, որը կունենայ վարչութիւն Ալեքսանդրօպօլսի, ըստ թղթի կը տրվի այդ վարչութեանը մնալ Թիֆլիսում: Երկրորդ կորպուսը կանաւովի 2-րդ կովկասեան արմէական կորպուս:

ՕԻԷՍՍ: Տնտեսական շուկան վնասված չէ, և այսօր նա ճանապարհ ընկաւ դէպի Վլադիվոստոկ:

ԹԵՐԻՍՈՒԱ: Մի քանի լրագրներում տպված այն հեռագրները, թէ Կրէյֆուս ֆիրման դադարեցրել է իր օպերացիաները, սուտ են և ոչինչ բանի վրա չեն հիմնված: Հետեւեալ հերքումը խնդրում եմ հրատարակել: Ֆիրմայի ներկայացուցիչ Ջինգէր:

ԱԹԷՆԱ: «Ատոս» լրագրը հաստատ աղբիւրից լսել է, որ միջնորդութիւնը հրաժարական տուեց պատգամաւորների ժողովի յանձնաժողովի այն մեծի պատճառով, որով Չարմիսի ընտրութիւնը անվաւեր ճանաչվեց: Միջնորդութիւնը իշխանութեան ղեկը իր ձեռքը կը պահի մինչև այն ժամանակ, երբ պատգամաւորների ժողովը կը յայտնի իր կարծիքը քաղաքականութեան ապագայ ընթացքի մասին:

ԱԹԷՆԱ: Ներքին գործերի և դիւտորական միջնորդները հերքում են միջնորդութեան հրաժարականի վերաբերեալ լուրերը, որոնք, սակայն, ըստ երևոյթին, արժանահաւատ են: Խօսում են խմբական միջնորդութեան մասին, Կիլիզէօրօպի գլխավորութեամբ, որովհետև մեծամասնութիւնը, Թէօֆիլիսի ղեկավարութեամբ, հեռացրված է, ըստ ճիշդը դեռ ոչինչ յայտնի չի: Զգնաժամը երկարատեւ կը լինի:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ: Գերման Օտիս հեռագրում է Մանիլայից, թէ բոլոր նշաններէն երևում է, որ ֆիլիպինցիները կառավարութիւնը կրտսեական զորութեան մէջ է գտնվում: Ֆիլիպինցիները ջարդված են, լքեալ և ցրված. նրանք վերադառնում են իրանց քաղաքային բնակարանները: Այն տեղերը, որոնք գտնվում են Մանիլայի և Մալոյօսից դէպի հիւսիս գտնվող կէտերի մէջ, մինչև ուր հասնում էին ամէրիկական տեղեկագրերը, ամէրիկացիները հովանաւորութիւն են խնդրում:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Նշանակված են. կովկասեան արմէական կորպուսի հրամանատար զինեւալէյտենանտ Զէզլման—կովկասեան արմէական 2-րդ կորպուսի հրամանատար. 29-րդ հետակ դիվիզիայի հրամանատար զինեւալէյտենանտ Իշխան Ամիրաջիբով—կովկասեան արմէական 1-ին կորպուսի հրամանատար:

Խմբագիր՝ Ա.Լ.ԲԱՍՏԱՆԻՐ ԲԱՆԱԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆՆԱՆ
ԻՍՏԱՆԱ ՍԵԼԻԲ-ԱՎԱՍՏԱՆՆԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ՀԻՒՆԻԿԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆԻ

(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

Ա. ԽԱՍՏԱՆԻՐ ԲԱՆԱԹԱՐ
Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆ—11—12 ժ. վերաբեր-
մութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզուկու. հ.

Կ. Մ. ԶԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներարկային հ.

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՅԱՆ—11—12 ժ. կանանց հիւանդ.

Ի. Ֆ. ՊՐՕՏԱՍԵՎԻԻԶ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, ըմբի և կրծքի հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԱՆՅԱՆ—1—1 1/2 ժ. ներքին և երկրային հ.

Ա. Գ. ԳՈՐԻՎՈ—1 1/2—2 1/2 ժ. ներքին և մի-
ասեռական հ.

ԵՐԵՎԱՆԻՐ
Վ. Մ. ՄԱԽՈՎԱՆՅԱՆ—5—6 ժ. ներքին և երե-
խային հ.

Ա. Ն. ՇԱԿԱՎԱՍԿԻ—6—7 ժ. ներարկային (ե-
րկարաբերութիւն), վեներական և մորթի հ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆ—6 1/2—7 ժ.

Տ. Ի. ԲՈՒԿԵՆԿՈ ՏԻԿԱՆՅԱՆՅԱՆ—6 1/2—7 ժ. ներարկային և խոչորացողական հետադարձութիւններ է ա-
նում մէկի, լինի, արեան, կաթի և արնի:

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրի: Համախորհրդի
(Կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերադառնալ:

113—150 Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԿԱՆ

Հ Ի Ս Ի Ի Ր

Ամսիս 28-ին, կիրակի օրը, առաւօ-
տեան 11 ժամին, Էջմիածնեցոց Ս. Գեորգ
եկեղեցում լինելու է Մանաժողովի ան-
դամների ընտրութիւն, յիշեալ եկեղեցոյ
կաթուղիէն և տանիքի հնութիւնները
վերանորոգելու համար. ուստի սրանով
յայտնում եմ մեծապատիւ պ.պ. ծխա-
կաններին շնորհ բերել նշանակեալ օրը
եկեղեցի՝ որպէս ծխական մասնակցելու
ընտրութեանը:

Գործակալ Բ. մասին ՏՖԻՍՍԵՅ
Գրիգոր քահանայ Մանդակունի
(չ. շ.) 1—2

ԿԱՖԷ ԶԻԼԼԵՐ

(Café Siller)

Վիէննա, I. Laurenzerberg. Մեծ և է-
լէկանտ կաֆէ, բազմաթիւ հայ և ուս-
լրագրներով. գալիս են բոլոր հայ և շատ
օտարականներ: Հետիւր սուրճ և լաւ ճա-
նալութիւն: 25—25

Կովկասի ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ

գրադարան-ընթերցարանը

(Միջին փողոց, տ. Տէր-Ասատուրովի, Աղկիւս-
նեանի մագաղանի գլխին), բաց է առաւօտեան
ժամը 9—2 և երեկոյեան ժամը 5—9: Մտաց-
վում են մայրաքաղաքների և տեղական բոլոր
թերթերը: Մուտքը 2 կոպ., ամսով 40 կ. աշա-
կերաններից կէս վճար: 24—50

„Երաշխական օգնութիւն Թիւրքիայում վնաս- ված հայերի“

Ժողովածուի խմբագրութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն նուիրատուների, որ
մինչև այժմ ուղարկված է Կ. Պոլսի ուսաց դեսպանատան 20,000 ռուբլի, «Ներաշ-
խական օգնութեան» չորս հայ-ուսական ապաստարան հիմնելու համար: Բացի դրա-
նից ուղարկված է այնտեղ 2000 ռուբլի Վանի վիլայէթում քաղցած հայերի դրութիւ-
նը թելեկապով համար:

Խոնարհաբար խնդրում է այն անձանց, որոնք վճարելը ունեն, կամ նուիրել
են ցանկանում, ուղարկել պատուի հետեւեալ հասցէով՝ Москва, Зубовский бульваръ
д. № 6. кв. 1, կամ „Русскія Вѣдомости“ լրագրի միջոցով: 1—2

Կենտրոնական գրալսաձուռնոցը

բաց է անում բաժանորդագրութիւն
Վ. Փ Ա Փ Ա Ջ Ե Ա Ն Ի

„Ե Մ Մ Ա“

ընդարձակ վէպի համար, որ կը բաղկանայ 350—400 խոշոր երեսներից: Վէպի նիւթը եւրոպա-
կան հայ ուսանողների, այլ և մեր ներկայ հասարակութեան կեանքից է: Բաժանորդագրութիւնը
արժէ 1 ռուբլի, իսկ գիրքը լոյս տեսնելուց յետոյ կարծեսայ 1 ռ. 50 կ.: Բաժանորդագրութիւն
ընդունվում է մինչև մայիսի 1-ը: Բաժանորդագրութեան համար դիմել Կենտրոնական գրալսաձա-
ռանոց: Тифлисъ, Центр книжн. торг. Уромуսаманից՝ Librairie Centrale. Tiflis. (չ.) 8—10

ТРЕБУЙТЕ ВЕЗДѢ
ШОКОЛАДЪ
ФАБР. С. С. ИУ. И. К. МОСКВА. (չ.)

„ԱՐԵՎՍ“ Ի ԽՄԲԵԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վերջերս լոյս ընծայած «Արաքս»-ի առաջին գիրքը պարունակում է ազգային
անցեալ և ներկայ կեանքին վերաբերեալ զանազան գրութեաններ— և 46 նկար, որոնցից
35-ը գուտ հայկական կեանքից:

Երկրորդ գիրքը կը հրատարակուի անհամաժամատ շքեղ նկարներով:
«Արաքս»-ի բաժանորդագրին է 3 ռուբլի կամ 10 ֆրանկ:

Դիմել այս ապահով հասցէով՝ Петербургъ, Симеону Гуламирянцу, կամ St.
Petersbourg, Siméon Goulamirantz. 4—5

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ի

ԼԷՈ

Մ Է Լ Ի Ք Ի Ա Ղ Ջ Ի Կ Ը

(Պատմական վէպ, 755 երես)

Գիրք 1 ԲՈՒՐ. 30 ԿՈՊԷԿ (սովեկազմ 2 ռուբլի)

Ծախվում է ԹԻՖԼԻՍԻՄ—հեղինակի մօտ («Մշակի» խմբագրատանը) և Կենտրոնական գրա-
լսաձուռնոցում: ԵՆԻՇՈՒՄ—Բաղրատ Տէր-Սահակեանցի գրալսաձուռնոցում:—ԲԱԳՈՒՄ պ. Ներ-
սէս Դաւթեանցի մօտ, Ա. Ի. Աղաժօլի գրասենեակում:

Հեղինակի հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, редакция „Мшакъ“. 5—10

ՈՒՍՈՒՄՆԵՐՆԵՐ—ՊԱՆՍԻՈՆ

Ա. ՏԵՐ-ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

Ընդունում է երթմեկ, կիսամիջակաւոր և գիշերօթիկ աշակերտներ: Պատրաստում է
գի մն ազիւն երկի, կաղեւն երկի կօր պուսի, զեմլէ մէրն երկի, բէլալկան և
այլ ուսուցման արանները համար:

Փոքր պատրաստակաւում երեխաները ընդունվում են առանց ըննութեան, վեց տա-
րեկանից սկսած: Ուսուցման արանում ուսուցանում են բարձրագոյն ու-
սուցման աւարտած մասնագէտներ, գի մն ազիւն կան ուսուցիչներ: Աւան-
դելի աւարականներ են՝ կրօն, ուսաց, հայոց, ֆրանսիական, գերմանական, լատինական,
յունաց, վրաց լեզուներ, թուրքականութիւն, ալգեբրա, երկրաչափութիւն, աշխարհագրու-
թիւն, պատմութիւն (ուսաց և ընդհանուր), բնական գիտութիւն, նկարչութիւն, գրու-
թիւն, երգեցողութիւն, երաժշտութիւն:

Նոյնտեղ ընդունվում են ԱՇՈՎԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐ: Օտարաքաղաքայինների համար կան
ամենայն յարմարութիւններ:

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, ГАНОВСКАЯ ул., № 11 3-րդ գիմնազիայի մօտ: (չ.) 6—10

ՈՒՐԲԵՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ՝ ԿԵԱՆՔԻ, ԳՐԱՄԱՂԻԽ, ՕԺԻՏԻ, ՀԱՍՈՑՆԵՐԻ և այլն ԱՊԱՆՈ-
ՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ, առանձնաշնորհումներով՝ հիւանդութեան և աշխատելու անընդունակու-
թեան դէպքերում, և մասնակցութիւն ունենալով գուտ արդիւնքի մէջ հէնց ապահովա-
կանում առաջին տարուց սկսած: Գրասենեակը՝ Անդրկովկասի, Անդրկասպեան
երկրի, Թիւրքեստանի և Բուխարայի համար՝ գտնվում է Թիֆլիսում, Միջալէկեան փո-
ղոց, տուն Ամիրաջիբի № 103:

Գլխավոր լրագոր՝ ԲԱԳՐԱՏ ԳԵՐԱՍԻՄՕՎԻԶ ՏԵՐ-ՄԱԹԵՈՍԵԱՆ
Տեսուչ՝ ՆԻԿՈԼԱՅԻ ԳԵՐԱՍԻՄՕՎԻԶ ՏԵՐ-ՄԱԹԵՈՍԵԱՆ

Տեղեկութիւններ և բերելները տալիս են ընկերութեան գործակալները կայսրու լեւան բուր՝
քաղաքներում: (ամս. 10, 25) 18—20